

**«Білім алушылардың кәсіптік практикасының 2020-2021 оқу жылындағы қорытындылары»
Практикалық оқытудың нәтижелілігін талдау.**

Васильев О.А.

Семей қ. "Көлік колледжі" КМҚК директорының
оқу-өндірістік жұмыс жөніндегі орынбасары
skt_1929@mail.ru

Қазіргі заманғы техникалық және кәсіптік білім беру оны жаңғыртудың күрделі жағдайларында өз саласында құзыретті болашақ маманның жеке білім беру бағытын жүзеге асыруды болжайтын кадрларды даярлаудың икемді жүйесімен байланысты өзінің дамуының жаңа кезеңін бастан кешуде. Қазіргі маман (оқытушы, шебер, психолог және т.б.) көп өлшемді ақпараттық-білім беру кеңістігінде кеме капитаны ретінде әрекет етуі керек. Қазіргі заманғы студенттердің құндылық бағдарларында орын алған процестер (руханилық, моральдық ұстанымдар, азаматтық сәйкестік) болашақ маманның өзін-өзі дамытуға, өзін-өзі тәрбиелеуге және өзін-өзі жетілдіруге бағытталған техникалық білімнің мақсатты бағдарын өзгертуге бағыттайды.

Колледждегі «практикалық әлеуметтік-мәдени инновациялар мен мәдениетаралық өзара іс-қимылдың кристалдануының» басым субъекті болып табылатын жаңа үлгідегі болашақ маманның тұлғасын қалыптастыруға бағытталған барлық білім беру үдерісін ұйымдастыру тәсілдерін түбегейлі ауыстыру қажет.

Оқу-өндірістік жұмыстың басым бағыттары:

- Түлектерді жұмысқа орналастыруды қамтамасыз етудің негізгі жолдарының бірі ретінде әлеуметтік әріптестікті кеңейту
- Өндірістік және кәсіптік практикаларды ұйымдастыру
- Дуальді оқытуды ұйымдастыру
- Түлектердің жұмысқа орналасуына жәрдемдесу
- Ұйымдастырушылық және оқу-әдістемелік жағдайларды қамтамасыз ету
- Өндірістік практиканы ұйымдастыруға әдістемелік басшылық жасау
- Кәсіпорындарда оқытушылардың тағылымдамадан өтуін ұйымдастыру
- Оқу-өндірістік үдерістің материалдық-техникалық базасын жетілдіру

Негізгі мақсат: білім беру процесі мен өндірісті интеграциялау есебінен еңбек және білім беру қызметтері нарығында түлектердің жоғары бәсекеге қабілеттілігін қамтамасыз ету.

Мақсатқа жетуге ықпал ететін оқу-өндірістік жұмыстың маңызды бағыттарының бірі өндірістік және кәсіптік практикаларды ұйымдастыру болып табылады.

Практиканың мақсаты білім алушылардың теориялық білімдерін бекіту және тереңдету және олардың кәсіби қызмет саласындағы практикалық дағдылар мен құзыреттерді меңгеру болып табылады.

Практиканың түрлері:

1. **Оқу практикасы** - барлық мамандықтардағы білім алушылар үшін өткізіледі, білім алушыларда іскерлікті қалыптастыруға, бастапқы кәсіптік практикалық тәжірибені қалыптастыруға бағытталған және таңдаған мамандық бойынша жалпы және кәсіби құзыреттілікті кейіннен игеру үшін кәсіптік қызметтің негізгі түрлері бойынша кәсіптік модульдер шеңберінде іске асырылады. Мамандыққа байланысты оқу практикасы оқу аудиторияларында, колледждің слесарлық, токарлық, жылу шеберханаларында және колледждің оқу ТҚКС-да жүргізіледі. Практикадан өту қорытындысы бойынша білім алушылар тексеру сынақтарынан өтеді. Оқу практикаларының қорытындылары бойынша есептер ресімделеді.

2020-2021 оқу жылында барлық мамандықтардың 2,3 курс білім алушылары жалпы саны 379 адам оқу практикасынан өтті.

2. **Өндірістік практика** – білім алушыларды ұйымдардағы (кәсіпорындардағы, мекемелердегі) тікелей болашақ кәсіби қызметімен таныстыру, білім алушылардың мамандық бойынша бастапқы біліктері мен дағдыларын меңгеруі, ұйымдардағы (кәсіпорындардағы, мекемелердегі) нақты кәсіби қызметті орындау және зерделеу негізінде арнайы пәндерді оқу кезінде алынған білімдерін бекіту, тереңдету және жүйелеу, кәсіби ойлауын дамыту, өндірісте кәсіби қызметтің практикалық дағдыларын меңгеру және дағдыландыру болып табылады. Ұйымдарда (кәсіпорындарда, мекемелерде), сондай-ақ оқу орындарының оқу-өндірістік және оқу шаруашылықтарында жүргізіледі. Өндірістік практика қорытындылары бойынша білім алушылар практика бойынша есептер ресімдейді.

3. **Кәсіптік практика** - студенттердің оқу кезінде алған теориялық білімдерін бекіту, мамандық бойынша практикалық дағдыларды игеру, технологиялық процестерді, өндірісті ұйымдастыру, өндірісті басқару әдістерін, кәсіпорын (учаске, цех және т.б.) жұмысының техникалық-экономикалық көрсеткіштерін талдауды, қоршаған ортаны қорғауды зерделеу. Білім алушылардың кәсіптік практикадан өту қорытындылары бойынша практика бойынша есептер ресімделеді, оларды табысты қорғағаннан кейін білім алушы жұмысшы біліктілігін алуға арналған біліктілік емтиханына жіберіледі.

4. **Диплом алдындағы практика** - дипломдық жұмыс (жоба) және есеп үшін тапсырмаларды жеке жоспарға сәйкес орындайтын барлық

мамандықтардың білім алушылары үшін бітіру курсында өткізіледі. Бұл оқудың соңғы кезеңі және студенттер теориялық және практикалық оқыту бағдарламасын игергеннен кейін жүзеге асырылады және дипломдық жұмысты жазуға қажетті материалдарды жинауға, бекітуге, талдауға және нақтылауға бағытталған.

Өндірістік практика студент үшін жиі оның кәсіптік мансабының бастапқы нүктесіне айналады. Оқушылардың кең таралған қателіктері – ол тәжірибеден өту үрдісіне тағы бір оқу тапсырмасы сияқты немқұрайлы қарау. Практикадан барынша пайда алу үшін дұрыс ойлау керек және өзінің білім беру мекемесінің қанатының астында бола тұрып, мүмкіндігін қарастыруға табылмайтын мүмкіндік екенін түсіну қажет. Студентке практика қандай мүмкіндіктер береді:

- теориялық білімін бекіту;
- білім мен дағдыларын тәжірибеде қолдану;
- шынайы жұмыс үрдісіне бейімделу және таңдап алған мамандығының теория кезінде көрінбейтін «ой-шұңқырын» көру;
- кәсіпқой қоғамдастықпен тікелей байланыс жасау;
- жұмыс іздеу дағдыларын алу және жұмыс берушімен қарым-қатынас жасау;
- тәжірибелі кәсіпқой-тәлімгермен өзара әрекеттесу тәжірибесін алу;
- мамандық немесе сала дұрыс таңдалмағанын және сіздің кәсіпке қойған талаптарыңызға сәйкес еместігін ерте ұғу;
- нарықтың «тамырын басып» көріп, не сұранысқа ие екенін және тағы нені үйрену қажет екенін түсіну;
- өзінің мансабына бастау алатын жұмыс орнын іздеу;

- жас мамандарға оқуды бітіргеннен кейін жұмысқа орналасуға жетпейтін бастапқы тәжірибені алу және өзінің еңбек кітапшасына алғашқы жазбаны жаздыру;
- болашақ жұмыс берушінің алдында таңдаған мамандығы бойынша алғашқы табыстарға жету және қабілеттерін көрсету.

«Семей қ. таксомотор паркі» ЖШС

Колледж мамандықтары бойынша кәсіптік практиканы ұйымдастыру және өткізу Мемлекеттік жалпыға міндетті стандарттарға және ҚР техникалық және кәсіптік білім берудің Үлгілік оқу жоспарларына сәйкес жүзеге асырылады.

Мамандарды даярлау бес мамандық, сегіз біліктілік бойынша жүргізіледі:

1. **1201000 «Автомобиль көліктеріне техникалық қызмет көрсету, жөндеу және пайдалану»** 1201123 «Техник-механик»; 1201113 «Электрмеханик», 1201133 «Мехатроник» біліктіліктері;

2. **1402000 «Жол-құрылыс машиналарын техникалық пайдалану»** 1402203 «Техник-механик» біліктілігі;

3. **1202000 «Тасымалдауды ұйымдастыру және автомобиль көліктерінде қозғалысты басқару»** 1202063 «Техник» біліктілігі;

4. **1204000 «Су көлігін пайдалану» бейін бойынша:**

а) 1204113 «Техник» біліктілігі

б) 1204103 «Техник-кеме жүргізуші» біліктілігі

5. **1103000 «Кеме жасау және кеме машиналары мен механизмдеріне техникалық қызмет көрсету»** 1103163 «Кеме жүйелерінің механигі» біліктілігі.

Студенттер өндірістік тәжірибені жоғарғы курстарда, мамандық таңдалып алынған кезде өтеді, әдетте тәжірибенің тақырыбы семестрде алған білім мен дағдыларға қатысты болады. Тәжірибе, колледж алдын ала келісімшарт жасасқан шынайы кәсіпорындарда өтеді. Ұйымның қызметтік бағыты студенттің мамандандырылуына сәйкес келуі тиіс. Оқушы өзіне лайықты тәжірибе базасын таңдап алуға құқылы, ал колледж мүмкін

нұсқалардың тізімін көрсетуі тиіс. Егер студент бейін бойынша жұмыс істеп жүрген болса, онда ол тәжірибені сол жұмыс орнынан өту құқы бар.

Тәжірибеден өту кезінде студент күнделік жүргізуі тиіс, оған тәжірибе жетекшісі қол қоюы тиіс. Тәжірибе аяқталған соң оның қорытындылары емтитхандар мен сынақтар қатарында бағаланады және сынақ кітапшасына жазылады. Сондай-ақ студенттің жұмысын ол жұмыс атқарған тәжірибе базасының жетекшілігі бағалайды және мінездеме береді. Өндірістік тәжірибенің бағыты технологиялық (тікелей тәжірибелік жұмыс, дағдылар алу) және ғылыми-зерттеу немесе дипломалдылық (тәжірибелік материалда ғылыми зерттеулер жүргізу) болуы мүмкін.

Жол полициясы органдарындағы технологиялық тәжірибе

Студент-практикант ұйым үшін машақаты көп іс болғанына карамастан, компания үшін өндірістік тәжірибенің даусыз пайдасы бар. Практика базасына айналып және бейінді білім беру мекемесімен өзара қызметтес бола отырып, ұйым келесідей мүмкіндіктер алады:

- сіздің ұйымыңыздың талаптары мен ерекшелігіне сәйкес үйрете отырып, жас мамандарды өздеріңізге қажетті қылып тәбиелеу;
 - колледждің білім бағдарламаларына, онымен өзара қызметтесе отырып, түзетулер енгізу.

Практикадан өтушіні ресімдеу үрдісінің құқықтық жағында біршама қиындықтар бар, дегенмен, оларды шешуге болады. Кадр бөлімінің қызметкерлері үшін негізгі кедергі – бұл практикадан өтушіні жұмысқа алуды реттемелейтін баптың болмауы. Практикадан өту туралы студент пен ұйымның арасындағы келісімшарт түсінігі түптеп келгенде жоқ. Мұндай жағдайда әрекеттің тек екі нұсқасы ғана бар.

1. Практикадан өтушімен еңбек шартын жасау. Өндірістік тәжірибе кезінде және компанияда сәйкес вакантты орын болса студент мерзімді еңбек шартының негізінде штатқа қабылданады да ұйыммен еңбек қатынасына түседі. Егер студент үшін бұл бірінші ресми жұмысқа орналасу болса, онда ол еңбек кітапшасы мен зейнетақыны сақтандыру куәлігін ашуы керек. Шарт

жасалғаннан бастап тәжірибеден өтушіге толыққанды жұмысшының тиісті құқықтары мен міндеттері беріледі.

2. Практикадан өтушіні штатқа кіргізбей ресімдеу. Егер білім беру мекемесі мен жұмыс беруші арасындағы келісімшартта студенттер тәжірибеден басынан бастап ресми жұмысқа қабылдаусыз өтетіні туралы жазылған болса, егер вакантты орындар жоқ болса, онда студентпен еңбек шарты жасалмайды. Онда студент нақты еңбек функциясын алмайды, тәжірибе көбінесе танысу түрінде болады, жұмысшы тәрізді жауапкершілік жүктелмейді. Алайда, кәсіпорындағы ішкі тәртіп ережелері, еңбекті қорғау ережелері оған да қатысты болады. Студентті кәсіпорынға алу үшін бұйрық беріледі, онда барлық қажетті мәліметтер толық жазылады (студенттердің аты-жөндері, тәжірибенің мерзімі мен мақсаты, өту тәртіптері, жауапты тәлімгер және т.б.).

Кемелердегі технологиялық практика

1201000 «Автомобиль көліктеріне техникалық қызмет көрсету, жөндеу және пайдалану»мамандығы бойынша кәсіптік практикаға кіреді:

1. Технологиялық практика
2. Дипломалдылық практика

2020-2021 оқу жылы 163 оқушы практикадан өтті және кәсіптік практикадан өту үшін 291 шарт жасалды.

1402000 «Жол-құрылыс машиналарын техникалық пайдалану»мамандығы бойынша кәсіптік практикаға кіретіндер:

1. Жұмысшы мамандығын алу үшін оқу практикасы
2. Технологиялық практика
3. Дипломалдылық практика

2020-2021 оқу жылы 32 кәсіпорында 82 оқушы практикадан өтті және кәсіптік практикадан өту үшін 73 шарт жасалды.

1202000 «Тасымалдауды ұйымдастыру және автомобиль көліктерінде қозғалысты басқару»мамандығы бойынша кәсіптік практикаға кіретіндер:

1. Технологиялық практика
2. Дипломалдылық практика

2020-2021 оқу жылы 15 кәсіпорында 71 оқушы практикадан өтті және кәсіптік практикадан өту үшін 47 шарт жасалды.

1204000 «Су көлігін пайдалану», біліктілік 1204113
«Техник»мамандығы бойынша кәсіптік практикаға кіретіндер:

- 1.Технологиялық жүзу
- 2.Дипломалдылық практика

2020-2021 оқу жылы 4 кәсіпорында 12 оқушы практикадан өтті және кәсіптік практикадан өту үшін 10 шарт жасалды.

1103000 «Кеме жасау және кеме машиналары мен механизмдеріне техникалық қызмет көрсету»мамандығы бойынша кәсіптік практикаға кіретіндер:

- 1.Технологиялық практика
2. Дипломалдылық кеме жөндеу практикасы

2020-2021 оқу жылы 5 кәсіпорында 69 оқушы практикадан өтті және кәсіптік практикадан өту үшін 25 шарт жасалды.

2020-2021 оқу жылы кәсіптік практикадан өту үшін жасалған шарттардың жалпы саны 753 шартты құрады. 397 адам 95 кәсіпорында практикадан өтті.

Төмендегі кәсіпорындар мен ұйымдар кәсіптік практиканың негізгі базалары болып табылады: Daewoo Bus Kazakstan» ЖШС, «Машинажасау зауыты» АҚ, «СемаЗ» ЖШС, «Таксопарк» ЖШС, «Азия- Combi» ЖШС, «Мега-Моторс»ЖШС, «Avto-Real» ЖШС, «Семавтопарк» ЖШС, «Фаворит» ТҚКС, «Авангард» ТҚКС, «Мотор» ТҚКС, «Тойота Цетр» ТҚКС, «Саид» ТҚКС, «Avto Hause» ТҚКС, «Компас» ТҚКС, «Мерседес Бенц» ТҚКС, «Эйкос» ЖШС ӨК, «Авто Дан» ЖШС, «Семстройпуть» ЖШС, «Семей жолдары» ЖШС, «ЖПБ-25», «Гордорстрой» ЖШС, «Дитас» ЖШС, «Семей Водоканал» КМК, «ЖТБО» МҚК Семей қ., көгалдандыру және абаттандыру бойынша «Семей» МҚК.

Су мамандықтары бойынша барлық білім алушылар практикадан өту үшін ҚР Инвестиция және даму министрлігінің көлік комитетінің «Қазақстан су жолдары» РМҚК Қапшағай, Павлодар, Семей, Өскемен қалаларындағы су жолдары филиалдарында, «Семей кеме жасау- кеме жөндеу зауыты» ЖШС, «Есіл-Астана» КМҚК, «Ертістранс» ЖШС, Омск қ. «Транзит» АҚ және «Южная судоходная компания» АҚ орындармен қамтамасыз етілген.

Кеме жүргізу тренажерындағы жұмыстар және технологиялық практикалар

Колледж келесі кәсіпорындармен іскерлік және шығармашылық ынтымақтастық туралы ұзақ мерзімді келісім-шарттар жасайды:

1. ҚР Инвестициялар және даму Министрлігінің көлік комитетінің «Ертіс су жолдарының кәсіпорындары» РМҚК Қапшағай, Павлодар, Семей, Өскемен қалаларындағы су жолдары филиалдары,
2. «СемАЗ» ЖШС,
3. «Машинажасау зауыты» ЖШС
4. «Семей кеме жасау және кеме жөндеу зауыты» ЖШС;
5. «Семавтопарк» ЖШС;
6. «ЖПБ-25»;
7. «Семей жолдары» ЖШС;
8. «Таксипаркі» ЖШС
9. «Гордорстрой» ЖШС
- 10.«Азия Авто» АҚ
- 11.«ЖЕӨКШ» ЖШС
12. Семей қ. «ЖТБО» МКК

Қорытындылар:

Осылайша, өндірістік тәжірибе студенттер үшін де, жұмыс берушілер үшін де бір бірімен танысуға көмектесіп, кәсіптік өзара қатынасты бастауға өзара тиімді іс-шара болып табылады.

